

EKOLOGIA

PRZEMYSIOWA EKOLOGIA I MEDYCYNA PRACY

Кошелєв О.І., Усков М.В.

Мелітопольський державний педагогічний університет ім. Б. Хмельницького

ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА НА ПТИЦЕФЕРМАХ У МАЛИХ ГОСПОДАРСТВАХ

Актуальність теми дослідження пов'язана з перетворенням України на незалежну державу, де розвиток птахівництва стало необхідною справою для народу. У зв'язку з розширенням та реформуванням системи розвитку птахівництва стало необхідним дотримання правил безпеки охорони праці на виробництві у малих господарствах. Працівники та посадові особи суб'єктів господарювання великих птахоферм повинні проходити спеціальне навчання, певні інструктажі та перевірку знань з питань безпеки на виробництві відповідно до вимог, тобто запобігання нещасних випадків на птахофермах. Але на малих фермах та при утримання птахів в умовах житла їх власники відповідають самостійно за свою безпеку и здоров'є [4,5].

Зі сторони підприємця-роботодавця повинні бути дотриманими наступні правила: роботодавець зобов'язаний створити на робочих місцях у кожному структурному підрозділі умови праці відповідно до вимог нормативно-правових актів, а також забезпечити додержання вимог законодавства щодо прав працівників у галузі охорони праці. Проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій, що сталися у суб'єкта господарювання, здійснюються згідно з Порядком розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України [2,3]. Роботодавець зобов'язаний забезпечити фінансування та організувати проведення попереднього (під час прийняття на роботу) і періодичних (протягом трудової діяльності) медичних оглядів працівників відповідно до Порядку проведення медичних оглядів працівників певних категорій, затвердженого наказом Міністерства охорони здоров'я України від 21.05.2007 N 246 та Інструкції про застосування переліку професійних захворювань, затвердженої наказом Міністерства охорони здоров'я України, [1-3]. Останнє є дуже важливим, бо якщо починають хворіти це несе великі матеріальні збитки підприємству (тому, що він повинен оплатити одній людині лікарняний, а інший виплатити заробітну плату тобто подвійні витрати), та нестачу працівників (бо він повинен буде знайти інших на час хвороби основного персоналу). Підприємець зобов'язаний контролювати виконання працівниками наступних пунктів правил безпеки на птахофермі.

Під час виконання робіт на працівників можлива дія небезпечних та шкідливих факторів: до фізичних небезпечних та шкідливих факторів відносять: рухомі машини

і механізми (автомобілі, трактори, причепа, мобільні у тому числі електрифіковані кормороздавачі, дезінфекційні установки тощо); рухомі частини виробничого обладнання (негороджені рухомі частини машин, механізмів і обладнання, які мають такі складові: зубчасті, пасові, ланцюгові передачі, карданні вали, з'єднувальні муфти, робочі органи транспортерів, дробарок тощо); підвищена запиленість та загазованість повітря робочої зони (у птахівницьких приміщеннях внаслідок виділення аміаку і сірководню з посліду та підстилки, вуглекислого газу – при диханні птиці, пилу – під час роздавання сухих кормів, настилення та прибирання підстилки тощо); підвищена або понижена температура повітря робочої зони, поверхні обладнання, трубопроводів, технологічних матеріалів; підвищений рівень шуму на робочому місці (під час подрібнення кормів та роздавання їх кормороздавачами тощо); підвищений рівень вібрації; підвищена або понижена іонізація повітря; підвищена або понижена вологість повітря; підвищена чи понижена рухливість повітря; підвищений рівень електромагнітного випромінювання; підвищений рівень статичної електрики; відсутність або недостатність природного освітлення; недостатня освітленість робочої зони; підвищена яскравість світла; підвищений рівень ультрафіолетового випромінювання; підвищений рівень інфрачервоної радіації; гострі краї, задирки, шорсткість на поверхнях інструменту й обладнання; розміщення робочого місця на значній висоті відносно поверхні землі (підлоги). Тобто, він або його замісники повинні постійно перевіряти та контролювати справність техніки (якщо вона є), чи правна електропроводка, чи достатній рівень освітлення (що є дуже важливим і для птахів, і для людей), чи достатній рівень кисню, вологості, та ще багато чого іншого. Також крім фізичних небезпечних та шкідливих факторів існують хімічні фактори до яких відносять: токсичні і подразливі (лікарські і мінеральні добавки до кормів, дезінфікуючі та мийні засоби тощо); такі, що впливають на репродуктивну функцію (пестициди, агрохімікати, гази розкладу органічних речовин, відпрацьовані гази). Для запобігання невиконання працівниками правил з техніки безпеки підприємець має забезпечити їх спеціальним одягом та респіраторами (за необхідністю, чи під час обробки ферми препаратами для того, щоб запобігти потраплянню в організм мікроелементів, збудників хвороб та інших шкідників). Біологічні небезпечні та шкідливі виробничі фактори включають в себе: патогенні мікроорганізми, зокрема збудники хвороб, спільних для птиці і людини (пташиний грип тощо), та продукти їх життєдіяльності; макроорганізми (рослини і тварини, культури кліток) та продукти їх життєдіяльності [4,5]. Підприємець повинен контролювати щомісячну а за потребою частіше, обробку спеціальними препаратами ферму.

Одними із важливих шкідливих та небезпечних факторів вважають психофізіологічні, які включають в себе фізичні перевантаження; нервово-психічні перевантаження (розумове перенапруження, монотонність праці, емоційні перевантаження). Підприємець не повинен перенавантажувати працівників як морально, так і фізично.

Джерелами шкідливих і небезпечних факторів можуть також бути: зовнішні метеорологічні фактори (вітер, опади, гроза, сонячне випромінювання, низька або висока температура зовнішнього повітря, ожеледиця тощо); транспорт, що рухається; машини і механізми технологічних систем; неправильні режими роботи технологічних систем; птиця; патогенні мікроорганізми; інже-

нерні комунікації; обладнання, що працює під тиском; пестициди та агрохімікати, що застосовуються; електрифіковане обладнання, інструмент і електропроводка; інвентар, інструмент та обладнання, не придатні до застосування при виконанні робочих операцій; ручні роботи, що викликають фізичні і нервово-психічні перевантаження. Отже, для запобігання нещасних випадків на птахофермі, підприємець повинен зробити огляд ферми та кожного її компоненту та усієї ферми в цілому для того, щоб бути упевненим, що його працівникам ніщо не зашкодить (дозвіл пожежної, санітарно-епідеміологічної та інших служб).

Крім дотримання підприємцем вище вказаних вимог існують вимоги до працівників, які мають дотримуватися певних обов'язків та правил безпеки на птахофермі. Працівники суб'єктів господарювання при прийнятті на роботу і періодично в процесі роботи повинні проходити навчання, інструктаж і перевірку знань з питань охорони праці відповідно до вимог Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці, затвердженого наказом Державного комітету України з нагляду за охороною праці [1,2]; не лише працевласник, а й працівники мають бути ознайомленими із правилами безпечної праці, які повинен перевіряти та контролювати підприємець та його заступники. Це підтверджують і наступні пункти: особи, відповідальні за технічний стан і безпечну експлуатацію машин, механізмів і обладнання підвищеної небезпеки, та посадові особи, службові обов'язки яких пов'язані з керівництвом та контролем за виконанням робіт з підвищеною небезпекою, підготовкою персоналу для обслуговування машин, механізмів та устаткування підвищеної небезпеки, відповідно до Переліку робіт з підвищеною небезпекою [1,3].

Працівники та посадові особи суб'єктів господарювання повинні проходити певні інструктажі, спеціальне навчання та перевірку знань з питань пожежної безпеки відповідно до вимог Типового положення про інструктажі, спеціальне навчання та перевірку знань з питань пожежної безпеки на підприємствах, в установах та організаціях України затвердженого наказом Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення [2]. Також, людина, яка не знає цих правил або не виконує їх, то вона не має права працювати, бо може нашкодити собі, іншим, птахам, виробництву у цілому. На виробництві з підвищеною небезпекою не допускають дітей. Працівники та посадові особи, які не пройшли навчання і перевірки знань з питань охорони праці та пожежної безпеки, до роботи не допускаються.

Важливу роль також відіграє санітарно-побутове оснащення та забезпечення працівників. Тобто, повинне бути спеціальне приміщення, в якому має бути спеціальне обладнання для роботи. Не дозволяється використовувати санітарно-побутові приміщення не за призначенням. Побутові приміщення слід розміщувати у місцях з найменшою дією шуму та інших шкідливих виробничих факторів в окремих будинках або в прибудовах до виробничих будинків і споруд. В окремих випадках, якщо це не суперечить санітарно-технічним, технологічним та протипожежним вимогам, допускається розміщення побутових приміщень у виробничих будинках та спорудах з урахуванням вимог СНиП 2.09.02-85 «Производственные здания» [1].

Побутові приміщення вибухово-пожежонебезпечних виробництв повинні розташовуватися в окремо розміщених будинках та спорудах чи на першому поверсі виробничого приміщення, але не ближче 20 м від приміщень вибухово-пожежонебезпечних виробництв або робіт. Під побутовими приміщеннями і над ними не дозволяється розміщувати вибухово-пожежонебезпечні виробництва та склади легкозаймистих речовин. Крім того, повинні бути засоби боротьби з вогнем. Для усіх виробничих і складських приміщень повинна бути визначена категорія вибухово-пожежної та пожежної небезпеки відповідно до вимог нормативних документів. Написи про такі відомості повинні розміщуватись ззовні на входних дверях будинків, споруд, дільниць, приміщень. Будинки та споруди суб'єктів господарювання мають бути обладнані засобами протипожежного захисту та оснащені первинними засобами пожежогасіння; також мають бути розроблені і вивішені на видних місцях плани (схеми) евакуації людей у разі виникнення пожежі.

Роботодавець та його заступники мають стежити за всім, у тому числі, і за температурою у якій працюють люди. Для цього можна використовувати як сезонний спеціальний одяг, так і спеціальні засоби для обігріву чи відокремлені кімнати, у яких вони можуть грітися (у період холодів). Для працівників, які виконують роботу на відкритому повітрі чи в неопалюваних приміщеннях із температурою повітря на робочих місцях нижче +10°C, слід передбачати приміщення для обігрівання. Роботодавець повинен обладнати приміщення для обігрівання і відпочинку працівників або надати засоби для обігріву контролюючи їх використання. Засоби для обігріву надаються на місці роботи або безпосередньо біля нього. Засоби повинні бути технічно справними і відповідати вимогам пожежної безпеки.

Підприємець повинен створити окреме приміщення, у якому персонал може робити певні дії зі своїм спеціальним одягом, а поруч приміщення для знезараження спеціального одягу та взуття. Приміщення для сушіння, побутові приміщення, знезаплення й знезараження спеціального та робочого одягу повинні відповідати вимогам СНиП 2.09.04-87 [2,3]. Приміщення для прання слід розміщувати поруч із приміщенням для знезараження спеціального одягу і взуття. Усі санітарно-побутові приміщення та інвентар, що в них розміщується, повинні бути справними й триматися у належному санітарному стані.

Вимоги до території та виробничих майданчиків є стандартами, яких повинен дотримуватися кожен підприємець: світло, паркан, без них формально ніякої ферми чи іншого підприємства бути не може. Виробничі майданчики суб'єкта господарювання повинні бути огорожені (висота огороження має бути не менше 1,6 м) і розділені на зони за санітарною характеристикою об'єктів з урахуванням напрямку панівних вітрів. У темну пору доби територія повинна освітлюватися відповідно до вимог ДБН «Природне і штучне освітлення» (В.2.5-28-2006). Трап або естакада для вантаження або вивантаження птиці повинен міститися на межі території суб'єкта господарювання, щоб вантаження або розвантаження здійснювалося без заїзду зовнішнього транспорту на територію. Крім усього цього на території повинні бути такі прості речі, як: водостоки; місця відпочинку та паління; дороги, пішохідні доріжки завширшки не менше 1 м з твердим покриттям, місця зберігання піску для посипання доріг. Сховище посліду або майданчик компостування, цех сушіння посліду повинні розміщува-

тися з підвітряного боку щодо приміщень для тримання птиці і житлової забудови та нижче водозабірних споруд. Склади (для кормів, підстилки, яєць), цех сортування й обробки яєць (з пунктом дезінфекції тари) повинні розміщуватися на лінії огороження виробничої зони, щоб унеможливити заїзд транспорту ззовні і контакт з внутрішньогосподарським транспортом і оборотною тарою.

Доступ на дахи приміщень, які не мають достатнього опору навантаженням, допускається тільки за умови наявності на них пристроїв, що дають змогу безпечно виконувати роботи, узимку дахи і карнизи приміщень повинні регулярно очищатися від снігу й льоду. Поверхні будівельних конструкцій усередині приміщень для тримання птиці повинні бути пофарбовані (побілені вапном) у світлі тони вологостійкими фарбами і допускати вологе прибирання і дезінфекцію. Також, не малу роль грає водостік, бо саме він допомагає мити птахів та не мучитися з відходами води: приміщення для тримання птиці, інкубаторію, складу яєць, забійних цехів повинні бути обладнані каналізацією для стоку води від миття їх внутрішніх поверхонь і технологічного обладнання відповідно до вимог нормативно-технічних актів [4,5].

Також, не слід забувати про вентиляцію та провітрюваність. Як ми раніше обговорювали, про те що пожежна безпека є запорукою гарного бізнесу, нагадує, що підприємець повинен ще й не забувати про протипожежні норми та періодичні огляди будівлі. У всіх виробничих будинках і спорудах необхідно передбачати не менше двох евакуаційних виходів, які повинні: не мати сторонніх предметів та інших перепон; забезпечувати вільний вихід з приміщень найкоротшим шляхом у будь-який час; бути позначені відповідними знаками, нанесеними таким чином, щоб їх було видно з робочих місць; бути обладнані аварійним освітленням, яке автоматично включається у разі відключення електроstromу в мережі загального освітлення; мати двері евакуаційних виходів, які відчиняються тільки назовні (вони не повинні замикатися на ключ або мати запори, які ускладнюють їх відкриття, та бути розсувними чи обертовими).

Отвори в зовнішніх стінах, крізь які здійснюється транспортування сипких кормів на кормороздавальні установки або вивантаження посліду, повинні виключати протяги. Приміщення для вентиляційного обладнання повинні замикатися на замок, а на їх дверях вивішуватися таблички з написами, що забороняють вхід стороннім особам. Збереження в цих приміщеннях матеріалів, інструментів та інших сторонніх предметів не дозволяється. У виробничих приміщеннях не можна розташовувати обладнання, інвентар або матеріали, які не мають безпосереднього відношення до виробництва. Будинки і споруди повинні піддаватися періодичним технічним загальним і окремим оглядам. Огляд необхідно проводити відповідно до: вимог нормативних документів з питань обстеження, паспортизації, безпечної та надійної експлуатації виробничих будинків і споруд; правил обстеження, оцінки технічного стану та паспортизації виробничих будівель і споруд. Водопостачання та каналізація на птахофермі повинно забезпечувати достатньою кількістю води як у технічних цілях, так і у біологічних. Якість якої повинна відповідати усім вимогам ДЕСТ. Не можна допускати поєднання мереж господарсько-питних водопроводів із мережею водопроводів, що подають воду для технологічних потреб. Для напування птиці в приміщеннях чи на вигулах необхідно передбачати прокладання водопровідних труб для подачі води до напувалок. На

магістральних випусках стічних вод від проточних напувалок слід передбачати вловлювачі для пуху та пера [4,5] згідно вимогам Ветеринарно-санітарних правил для птахівницьких господарств В освітлювальних установках повинні використовуватися світильники, що задовольняють вимоги ПУЕ. Експлуатація освітлювального обладнання повинна проводитися згідно з НПАОП [3]. Електропроводка, що прокладається до світильників, повинна бути в металевих трубах (рукавах) або захисних оболонках. Кабелі та незахищені проводи можна використовувати тільки для живлення світильників з лампами розжарювання напругою не вище 42 Вт. На зовнішньому боці щитів і збірок мереж освітлення повинні бути написи (маркування) з позначенням найменування щита або збірки, номера, що відповідає диспетчерському найменуванню. З внутрішнього боку повинна бути однолінійна схема, написи значення струму плавкої вставки на запобіжниках або номінального струму автоматичних вимикачів і найменування електроприймачів, що отримують через них живлення. Використання електричних мереж освітлення для підключення інших електроприймачів не допускається. На робочих місцях, які унаслідок відмови приладів штучного освітлення можуть створювати небезпеку, необхідно передбачити системи аварійного освітлення, не залежні від систем робочого освітлення. Мережа аварійного освітлення повинна виконуватися без штепсельних розеток. Аварійне освітлення повинно забезпечувати освітленість робочих поверхонь не менше 5% норми, установлені для освітлення робочого місця при системі загального освітлення, але не менше 2 люкс; аварійне освітлення для евакуації людей повинно забезпечувати рівень освітленості підлоги основних проходів та сходів не менше 0,5 люкс відповідно до вимог ДБН В.2.5-28-2006 [2].

Отже охорона праці екологів на птахофермах та дотримання працівниками правил безпеки на виробництві є необхідністю. Для виконання цих правил необхідний постійний контроль за додержанням працівниками вимог нормативних актів про охорону праці. Такий контроль покладається на власника або уповноважені органи.

Література:

- 1.Кепич Т.Ю., Семенова І.Ю., Лавренюк М.В. Охорона праці в галузі (навчальний посібник). Електронний ресурс // http://mechmat.univ.kiev.ua/mss/Ohorona_pratsi.pdf
- 2.Про затвердження Правил охорони праці у птахівництві. Держгірпромнагляд // Наказ, Правила від 06.10.2008 № 213, Державний комітет України з промислової безпеки, охорони праці та гірничного нагляду. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 3 листопада 2008 р. за N 1067/15758. Електронний ресурс // <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1067-08> \
- 3.Постанова Кабінету Міністрів України, N 1232 (1232-2011-п) від 30.11.201. Електронний ресурс//<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1112-2004-п>
- 4.Морозова О. Домашняя птица.- Ростов-на-Дону: Феникс, 2000.- 220 с.
5. Харчук Ю.В. Разведение и содержание перепелов. – М.: Колос, 2006. – 180 с.